ÑAPA
VRIJDAG 15 JANUARI 1982

HIJ WAS IN ALLES ZIJN CARIBISCHE AFKOMST

Herinneringen aan Cola Debrot

Maiquetía hebbe zijn ziel niet!

OP EEN BELANGRIJK MOMENT ben ik tegenover Cola Debrot tekort geschoten. Het was in september, toen Cola de eerste tekenen bespeurd moet hebben van een vrij onschuldige ziekte. Hij belde me op en vertelde dat hij 's nachts wel eens in het Spaans dichtte. Later vertaalde hij het in het Nederlands. Hij zou me één zo'n vers toesturen. De volgende dag al kreeg ik "Maiquetía", genoemd naar de luchthaven aan de noordkust van Venezuela. Wat moest ik met het gedicht? Hem opbellen met het commentaar dat ik het vrij somber vond? Dat was al te banaal, maar veel meer zou ik er niet over kunnen zeggen. Maar Cola nam zelf contact op. Of ik het gedicht ontvangen had. Zoiets vroeg hij anders nooit. Toch wist ik niets meer te zeggen dan: "Nogal somber". Waarna we over andere dingen doorpraatten.

Na Cola's crematie begon Hugo Pos over "Maiquetía". Hij had het destijds ook ontvangen. Pas nu begreep hij de bedoeling. Met tranen in de ogen zei hij me: "Nee, Cola, zo is het niet. Niemand gaat verloren, niemand wordt vergeten.' Por had gelijk. Cola had over de schrikwekkende leegte van de dood geschreven. Zijn angst voor het verloren-zijn uitgedrukt. Op een ogenblik dat zijn ziekte er nog onschuldig uitzag. Hij had gebeld om iets te horen, misschien wel de ontkenning van de leegte die hij voelde komen. Maar hij had prietpraat als antwoord gekregen.

Door onze medewerker B. Jos de Roo

Cola was voor mij allereerst een groot stimulator. Dat is hij ook voor vele anderen geweest. Het eerste contact ontstond na een recensie waarin ik stelde dat Cola weliswaar niet de eerste Antilliaan was die schreef, maar wel de eerste was die dit op tijd deed. Als voorbeeld haalde ik "Mijn zuster de negerin" aan, dat verscheen in dezelfde tijd dat "The Beacon"-groep op Trinidad actief was, die precies dezelfde thematiek behandelde als Cola. Meteen vroeg Cola per brief om meer informatie over "The Beacon". Die brief was lang en typerend voor Cola. Hij haalde er veel in overhoop. Over de Spinverhalen en zijn meningsverschil met Albert Helman hierover: "U verkeert persoonlijk in de bijzondere omstandigheid dat U zowel Suriname als de Antillen kent. Ik zou dan ook graag Uw oordeel over (de culturele) mozaieken vernemen. Ik ben het bv. altijd min of meer oneens geweest met Lichtveld over de *betekenis van de Spinverhalen*, maar ik ken alleen de Antilliaanse en dus niet de Surinaamse varianten. Het zou dus best mogelijk zijn dat wij beiden gelijk hebben". Hier was Cola de man die nog verschillende mogelijkheden openliet, zolang hij iets niet zeker wist. Over politici: "In april verschijnt de tweede druk van mijn "Dagboekbladen uit Genève". Ik heb voor deze herdruk een voorwoord geschreven waarin voornamelijk de vraag aan de orde wordt gesteld of en *in hoeverre* diplomaten, waartoe i.c. ook de politici en vrijwel alle institutionele instanties moeten worden gerekend, anders dan gemeenplaatsen kunnen verkondigen of, beter gezegd, verkopen".

Uit de hele brief sprak iets wat uniek is. Cola had de toon van een leermeester die zich verheugt als een leerling iets wist, wat hij nog niet wist. Beiden hadden we interesse in de Caribische literaturen. Cola wist er oneindig veel meer van dan ik, ik had hooguit wat randstukjes voor een legpuzzel die hij al compleet in zijn hoofd had, maar hij gaf je het gevoel dat die stukjes heel belangrijk waren.

Cola was ruimdenkend. Toen ik hem een copie van de artikelen over Oda Blinder had toegestuurd, wier gedichten hij niet zo bewonderde als ander literair werk, stuurde hij toch een kaart: "Veel dank voor de fotocopie van je artikel. Ik geloof dat alle betrokkenen het zullen appreciëren dat je de nodige informaties geeft over een literatuur die meestal ongemerkt aan het lezend publiek voorbijgaat".

Cola was onvermoeibaar. In diezelfde kaart: "Ik hoop je binnen afzienbare tijd iets naders te kunnen vertellen over mijn novelle, die dimensies van een roman aanneemt, maar toch een novelle blijft". Het bleek een historisch werk te zijn over de indianen. Hugo Pos, aan wie hij gedeeltes had voorgelezen, wist te vertellen dat Cola er eindeloos aan schaafde.

Cola was menselijk. Telkens als ik hem opzocht in het Rosa Spier-huis vroeg hij naar vrouw en kinderen. Hij wist precies wat je de vorige keer verteld had en informeerde soms naar ontwikkelingen die jezelf allang weer vergeten was.

In zijn gezellige lichte werkkamer vlogen de uren voorbij. Steeds vroeg hij naar ontwikkelingen op de Antillen. Steeds meer bleek me dat Cola heel anders was, dan het beeld dat ik me op de Antillen gevormd had uit de verhalen over hem. En dat geldt vooral zijn politieke ideeen.

Toen ik me eens zorgen maakte over de toenemende corruptie in het Caribisch gebied, zei Cola: "Och, in de politiek gaat het niet om schone handen of vuile handen, maar om práktische handen". Ik was verbluft. Maar Cola was wel degelijk praktisch, maar dan in dienst van een ideaal. Hij wist voor zichzelf heel duidelijk waar hij heen wilde: naar een ideale wereld, in een soort federatieverband. Het Caribisch gebied kon daar een begin mee maken, omdat het ervaring had in het samengaan van culturen.

Partijpolitiek was voor hem secondair. Hij kon dan ook van partij veranderen, omdat zijn praktische handen dan meer konden doen voor de verwezenlijking van het ideaal. Cola was echter niet gek. Hij wist dat hij een onbereikbaar ideaal nastreefde. Toch leidde hij zijn doelstellingen af van dat onbereikbare ideaal. Hij pleitte bij de Statuut-besprekingen voor een federatieve Antillen. De geschiedenis geeft hem gelijk. Hij pleitte voor de menselijke, sociale aspecten. De bedoeling van het Statuut werd niet uitgevoerd zolang de sociale paragraaf niet uitgevoerd werd. De geschiedenis geeft hem gelijk. Als Nederland naast de economische en financiele hulp ook sociale bijstand had gegeven, zouden er nu niet zoveel Surinamers en Antillianen in Nederland vervreemden, omdat de drijfveer van de gang naar Nederland er niet geweest was.

Maar Cola voelde de knellende band dat politici gemeenplaatsen moeten verkondigden. Daarmee bevond hij zich in de spanning tussen meedraaien met het gangetje of nieuwe ideeen lozen. Hij koos voor een positie op het vinketouw. Hij was enerzijds een idealist, anderzijds een pragmatist.

De schijnbare tegenstellingen liggen in Cola's leven en werk voor het opscheppen. In een gedicht vergelijkt hij open en bloot alle imperialisten met de Romeinse soldaten — ook imperialisten — die om de rok van Christus dobbelen. In een ingezonden brief in "Trouw" keerde hij zich tegen het neo-kolonialisme. De Debrot die dit doet, is dezelfde Debrot die gouverneur was. Maar voor Cola was het geen onoverbrugbare tegenstelling. Vooral zijn literaire werk laat dit zien. Ook daar de verbinding van schijnbare tegenstellingen. Romantiek naast rationalisme. Fijne gevoeligheid naast helder intellectualisme. Genotvolle lichamelijkheid naast verstilde geestelijkheid. Hoe is dit te verklaren?

Mijn verklaring vond ik in Toledo. Ik vroeg me al lange tijd af, wat Debrot toch in Toledo moet hebben aangetrokken dat hij zijn belangrijkste dichtbundel daar situeerde. Waarom niet in een andere stad? Dat had voor de wereldreiziger die Debrot in de twintiger en dertiger jaren was, toch meer voor de hand gelegen! Daarom ben ik naar Toledo gegaan.

Er was daar iets wat heel sterk aan de Benedenwinden deed denken, en vooral aan Curaçao. Dezelfde rulle, roodachtige grond met lage begroeiing. Dezelfde warme geur van het landschap. Maar vooral: een zeldzame cultuurmenging. Alsof het doodgewoon was, stonden er Joodse synagogen in Moorse stijl dienst te doen als rooms katholieke bedehuizen.

Cola was in alles zijn Caribische afkomst. Hij moet al vroeg hebben ingezien dat het rollenpatroon op de Antillen, waarbij de blanken bevelen gaven en de zwarten de bevelen opvolgden, snel zou veranderen. Hij moet al vroeg gekozen hebben voor een positie op het snijvlak van de rassen en de verschillende culturen. Hij was een van de eersten die erkende dat de verschillende groepen elkaar beinvloeden, elkaar deden veranderen.

Als blanke drukte hij dit uit met de woorden: "Wie niet van buiten vernegert, vernegert van binnen".

Door zijn Antilliaanse afkomst en door zijn ontwikkeld gevoel voor veranderingen die nog komen moesten, heeft hij al vroeg het idee gekregen, dat bestaande tegenstellingen niet alleen hinderlijk hoeven te zijn, maar ook verrijkend kunnen werken. Juist uit de spanning tussen de zwarte en de blanke cultuur zag hij een nieuwe cultuur ontstaan, die blank én zwart omvatte en die rijker zou kunnen zijn dan de oude vermoeide Europese cultuur en intellectueler dan de Afrikaanse.

Het is vandaag de dag een bekende boodschap. Men zou bijna vergeten dat Debrot de eerste was die dit verkondigde. Op literair vlak was hij ook binnen het totale Caribische gebied een voorloper met deze visie. De Guyanees Wilson Harris, een van de groten uit de Caribische literatuur, de bekende Derek Walcott en nog zovele anderen verkondigen het, decennia na Debrot. Debrot was in zijn eentje een Antillen dat nog komen moet. Het is zijn grootheid geweest, maar ook zijn tragiek. Als een onbegrepen gouverneur ging hij weg. Zijn voornaamste roman "Bewolkt bestaan" staat te boek als een onbegrepen werk.

Een verwijt houdt dit niet in, kan het ook niet inhouden. Heb ik Debrot zelf ook niet begrepen, toen hij een existentiele noodkreet stuurde?

Maiquetía hebbe zijn ziel niet!

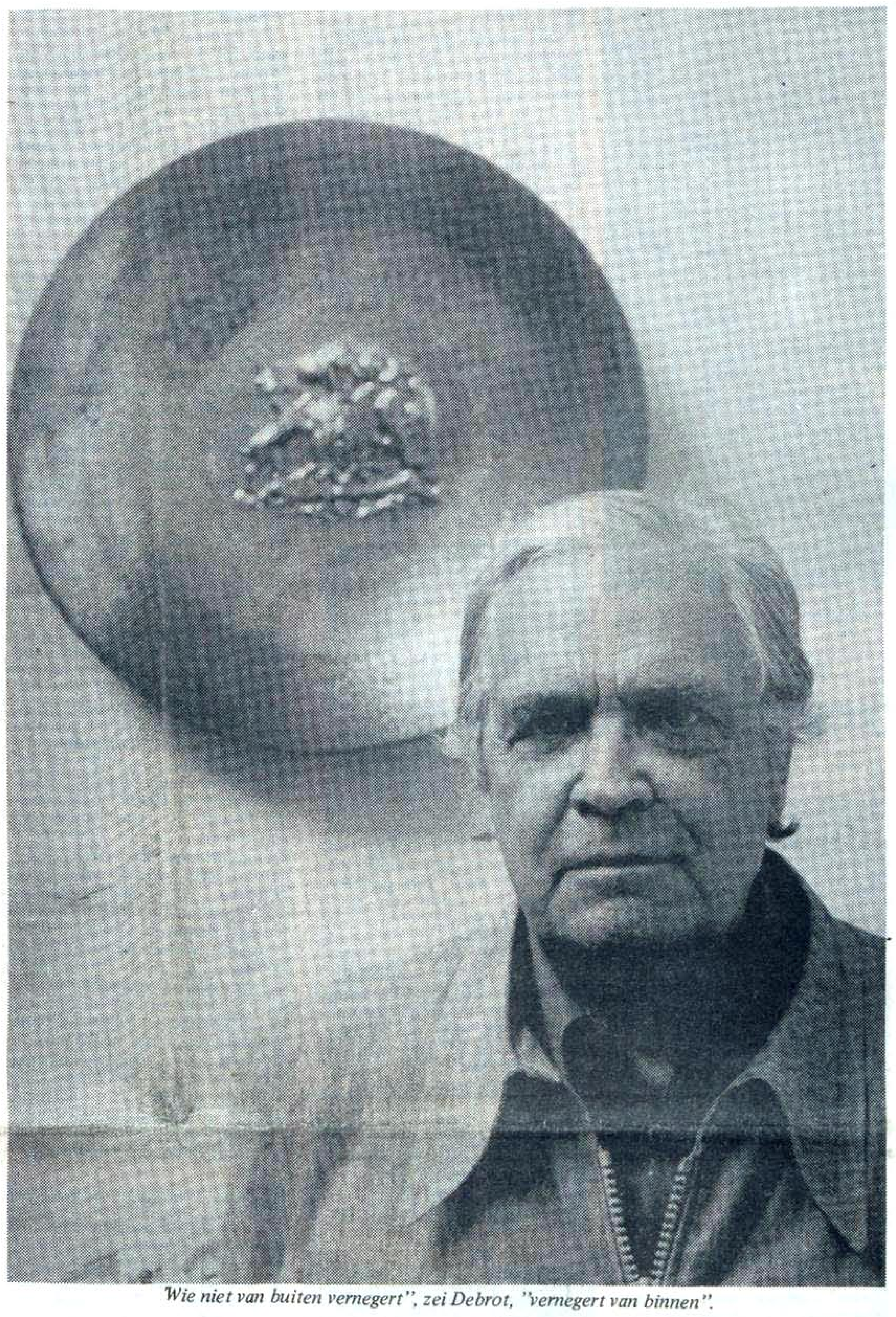

Wie niet van buiten vernegert", zei Debrot, "vernegert van binnen".

Cola Debrot

Maiquetía x)

In de straten van de hemel hebben wij ons
verstand verloren
en de wolkflarden en nevels hun vingers van
filigraan
En bij het ontwaken, de gloeiende aarde van
Maiquetía
zonder vader, zonder moeder, zonder broers,
zonder zusters, zonder de Verloofde, zonder de
geliefden

O Maiquetía

x) luchthaven aan de N-Kust van Venezuela